

omtanke

NUMMER 1

By CARE

FORÅR 2021

HVOR INTET KAN GRO — ELLER KAN DET?

Kære læser,

Velkommen til Omtanke, dit splinternye og forbedrede CARE magasin! De sidste måneder har vi givet det gamle magasin en omgang radikal forårsfornyelse og vi har glædet os rigtig meget til at dele resultatet med dig. I Omtanke vil du fremover fire gange om året få inspiration og historier om mennesker fra hele verden, der arbejder på at finde nye løsninger på klimakrisen. Vi holder dig naturligvis også opdateret om de vigtige projekter, du støtter gennem CARE.

Dit magasin er trykt på bæredygtigt, FSC-certificeret papir, så du kan læse Omtanke med rolig samvittighed.

Foretrækker du alligevel at læse bladet digitalt, kan du til enhver tid fortælle os det på care@care.dk. Rigtig god fornøjelse med Omtanke!

Anne Liv Eberlein, redaktør, CARE Danmark

Highlights

18

Nigers kvinder sparker økonomiske døre op med blockchain-app

20

Dengang John Nordbo smuglede 100 klimarapporter ind i Sovjet

26

Bill Gates og afrikansk fantasy til bogreolen

Klimakampen kræver innovative løsninger

Verdens vejr bliver mere ekstremt. Herhjemme mærker vi forandringerne som glohede og knastørre somre eller pludselige regnskyl, der er så voldsomme, at de på under et døgn oversvømmer kældre og veje. Men for verdens fattigste og mest klimaudsatte mennesker i blandt andet Afrika og Sydøstasien er klimaforandringerne anderledes alvorlige. Her stiller årelange tørker, hæsblæsende orkaner eller flere meter høje vandmasser gang på gang tusindvis af mennesker overfor det næsten ubærlige valg; at blive boede og blive ramt af det ene klimachok efter det andet med efterfølgende sult, eller at flygte fra hus og hjem.

CARE har gennem årtier haft stor succes med at støtte de mest klimaudsatte mennesker med at tilpasse sig til de nye vejrmønstre. Men det er desværre ikke altid nok længere. Klimaforandringerne bliver så ekstreme mange steder, at vi ikke kan vinde klimakampen med "mere af det samme". Vi er nødt til at tænke nyt.

Derfor kombinerer vi vores klassiske udviklingsarbejde med innovative løsninger lige fra den rivende teknologiske udvikling til danske virksomheder, hvis produkt eller knowhow kan bruges i udviklingsarbejdet.

Det betyder, at klassiske greb som CAREs spare-låne-grupper for kvinder er blevet til digitale blockchain-løsninger på mobiltelefoner, og vi er netop nu i færd med, sammen med en lang række danske veletablerede virksomheder og startups, at bygge CAMP+, verdens første bæredygtige flygtningelejr.

Her i vores nylancerede magasin kan du følge ikke bare vores, men den globale indsats for at begrænse de stigende temperaturer – og for at tilpasse os alle til en verden med et ændret klima.

Derfor har vi valgt at kalde vores nye magasin for Omtanke. For hvis vi vil vinde klimakampen, skal vi alle til at omtænke og gentænke måden, vi gør tingene på. Og vi skal til at vise meget mere omtanke for både hinanden og vores planet. Vi håber du har lyst til at være med.

Rigtig god læselyst! ●

Rasmus Stuhr Jakobsen,
direktør, CARE Danmark

Nyt fra CARE

© Nadi Jessica

Til kamp mod COVID: Vacciner til 100 millioner

Når udviklingslande bliver hægtet af i vaccinekapløbet, kan det få fatale konsekvenser. Først og fremmest vil det være en humanitær katastrofe for sårbare lande, hvis der opstår store smitteudbrud. Og så længe virus fortsat kan cirkulere og mutere, kan det i værste betyde, at der opstår varianter, som vil mindske effekten af vaccinerne. Derfor arbejder CARE Danmark sammen med vores hovedorganisation CARE International på at sikre flere vacciner til verdens fattigste og mest udsatte mennesker. Målet er at vaccinere 100 millioner over de næste to år.

KONFERENCE

© Stevin Behita

CARE sætter spot på klimaflygtninge

Verden rundt rammer klimaforandringer allerede med mere ekstremt og uforudsigeligt vejr, og de rammer hårdst dér, hvor mennesker i forvejen har mindst at stå imod med. Mange har derfor intet andet valg end at flygte fra deres hjem; og det vil flere og flere gøre i fremtiden. Derfor sætter CARE i år særligt fokus på klimaflygtninge. Vi lagde ud med en digital konference om emnet i marts, hvor blandt andet Connie Hedegaard og Martin Lidegaard debatterede, hvordan Danmark kan bidrage til at løse og forebygge problemet.

Nyt stort projekt skal hjælpe Sahel gennem den perfekte storm

Sahel-regionen i Afrika står midt i en stribe af kriser på én gang. Lande som Niger og Mali er i forvejen blandt de fattigste i verden. Oven i dét kommer nu tiltagende blodige konflikter, der går særligt hårdt ud over kvinder og børn, og klimaforandringer, som truer livsgrundlaget for store dele af befolkningen. Derfor starter CARE nu et stort nyt projekt til 38 millioner kroner op i regionen. Projektet sikrer akut nødhjælp til mennesker i Sahel. Samtidigt skal projektet yde langsigtet hjælp og støtte lokalsamfund i at stå stærkere næste gang, klimakatastrofen rammer; for eksempel med tørkeresistente afgrøder. Og endelig skal projektet særligt styrke de mest sårbare grupper: Kvinder og unge.

© Josh Estey

PROJEKT

Stor CARE rapport: Rige lande overdriver klimastøtte

De rige lande overdriver, hvor mange penge de giver til klimatilpasning i verdens fattigste og mest klimaudsatte lande, med 40 procent. Det betyder, at de rige lande reelt er langt fra at indfri deres løfte om at støtte verdens fattigste og mest klimaudsatte lande med 50 milliarder dollars årligt. Det viser en ny rapport fra CARE. Rapporten, der udkom i januar, er det hidtil største studie af bistand til klimatilpasning og bygger på en gennemgang af 112 projekter i 6 lande.

RAPPORT

Hvor intet kan gro — eller kan det?

Af Anne Liv Eberlein

En halv milliard mennesker bor i områder, der er ved at blive til ørken, og de fleste lever af jorden. Hvordan kan det ende godt? Nye klimaløsninger og én stædig mands kamp mod ørkenen rummer måske svar.

Yacouba Sawadogo var blevet vanvittig. Det var i hvert fald hvad folk i hans landsby tænkte, da han i 1970erne begyndte at gå rundt i det golde landskab og grave huller. En årelang tørke havde ramt Burkina Faso, og langsomt men sikkert åd Sahara sig sydpå. Den forvandlede mere og mere af den sparsomme frugtbare jord til støv, der blæste over landet i ørkenvinden. Brønde tørrede ud, afgrøder og husdyr sygnede hen. Derfor havde mange kun én ting i tankerne: At komme væk.

“De vilde arter er måske mindre produktive, men til gengæld er de typisk langt mere hårdføre.”

Men ikke Yacouba. Mens hans egen familie så hovedrystende til, gravede han stædigt sine skålformede huller i ørkenen, fyldte dem med kokasser og aske, og lagde sten omkring dem. Ikke for at plante mad; nej, Yacouba plantede træer. Mange, uspiselige træer. Og ikke nok med det: Han samlede termitbo op og satte dem ned i sine huller. Sammen med træerne.

Ene mand mod ørkenen

Hvad der virkede som det glade vanvid på hans naboer, skulle dog med tiden vise sig at blive et vendepunkt for regionen og en inspiration for hele verden. Lige så stille begyndte Yacouba Sawadogos grund nemlig at forvandle sig til en skov.

Når den sjældne regn faldt, samlede den sig i hullerne. Termitterne gravede gange i den hårde jord, der banede vej for træspirernes spinkle rødder. Træerne voksede sig større og kastede svalende skygge, og buske voksede op omkring dem. Insekter og fugle kom til. Nu dannede både træerne og buskene et værn mod den glubske ørkenvind. Deres tabte løv blev nedbrudt af insekter og gjorde jorden rigere. Efterhånden blev den bedre og bedre til at holde på vandet.

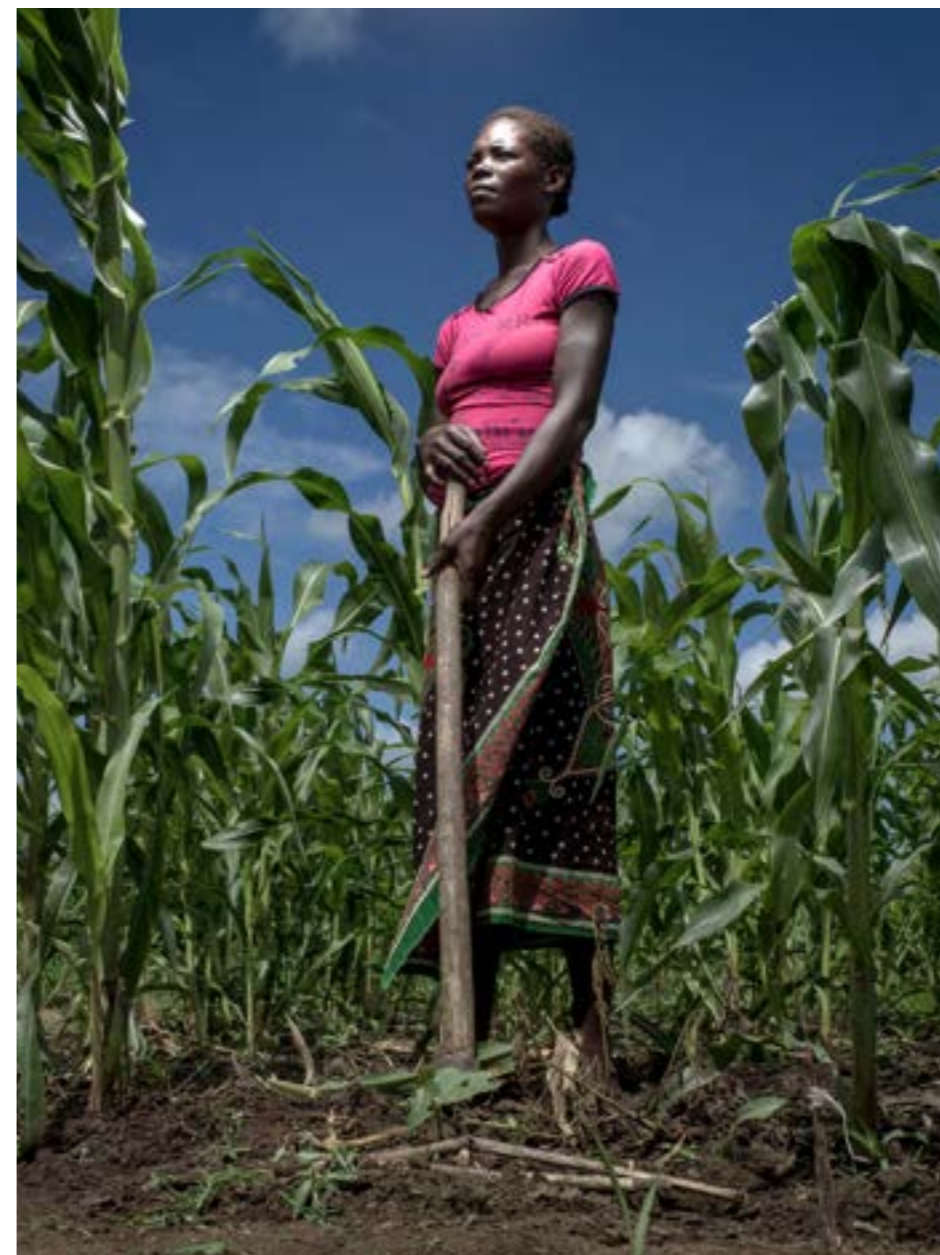
Rundt omkring i sin voksende skov såede Yacouba en masse forskellige afgrøder. Og hans afgrøder klarede sig.

Som analfabet uden megen uddannelse havde Yacouba med nær videnskabelig systematik eksperimenteret sig frem til nogle af de mest effektive løsninger på to enorme problemer, som lokale regeringer og internationale forskere brød deres hoveder med: Hvordan stopper man ørkendannelse? Og hvordan sikrer man mad nok til de mange mennesker, der lever i verdens mest tørkeudsatte områder?

En ond cirkel

Det er problemer, der mildt sagt ikke er blevet mindre. Siden Yacouba Sawadogo begyndte at plante sin skov i 1970'erne, er mængden af tørt land fordoblet på verdensplan. Ifølge FN bliver 12 millioner hektar land hvert år nedbrudt af tørke og ørkendannelse. En halv milliard mennesker lever i dag i områder, der er ved at blive til ørken.

Ørkendannelse sker, når jord tørrer ud og bliver til støv, der kan blive blæst eller skyllet væk af vind og vejr. Det kan skyldes flere årsager, men blandt de helt store er skovrydning og overgræsning. Træer og planter holder på jorden og beskytter den mod sol, regn og vind. Fælder man træerne eller lader husdyr gnave græsset helt ned, så fjerner man også denne beskyttelse. Gør man det i stor nok skala, kan det betyde, at der falder endnu mindre regn lokalt.

Majs er en af de mest udbredte afgrøder i Afrika. Her er det Lucia Francisco fra Tica i Mozambique, der dyrker en tørkeresistent variant på sin grund. Tørkeresistente varianter kan være en del af løsningen i kampen mod tørke; men i fremtiden kan det blive nødvendigt at skifte til helt andre afgrøder. Det betyder en omvæltning af en hel madkultur. © Josh Estey

Tørke og ørkendannelse er et stort problem i Sudan. Ifølge FN har landet mistet over en million hektar skov siden 2005, og netop skovrydning er en af de største årsager til ørkendannelse.
© Sabine Wilke

verden er gletsjere den vigtigste kilde til vand, som svinder ind i takt med at temperaturerne stiger. Andre steder betyder det ændrede klima, at der falder mindre regn, eller at den skifter mellem helt at blive væk for så at stå ned i ødelæggende vandmasser. Ekstreme temperaturer og tørker bliver både værre og hyppigere.

Dét er en udfordring for landbrug i selv de mest ressourcerstærke lande. For mennesker i udviklingslande kan det blive katastrofalt. Det forklarer Rolf Hernø, leder af CARE Danmarks humanitære afdeling. ”Mere end to tredjedele af verdens fattigste er direkte eller indirekte afhængige af landbrug, så det er hele deres livsgrundlag, der er truet,” understreger han.

Med andre ord er der i dén grad brug for løsninger. Og det bringer os tilbage til Yacouba Sawadogo og hans skov.

Fænomenet er et særligt stort problem i den afrikanske Sahel-region syd for Sahara, som oplever stor befolkningsvækst. Mange mennesker lægger ekstra pres på naturressourcerne – flere fælder træer og pløjer jorden, og flere husdyr græsser på de samme stepper. Det er en ond cirkel, hvor folks forsøg på at skaffe mere mad på tragisk vis gør det sværere at leve af jorden på sigt.

Klimaet i forandring

Klimakrisen sætter nu turbo på denne udvikling. FN's klimapanel ser vandmangel som en af fremtidens helt store klimatrusler. I store dele af

Yacouba Sawadogo planter i et af sine zaï huller. Han er i dag verdenskendt for sin indsats.
© Andrea Borgarello / World Bank

Gammel og ny viden

Sawadogos metode var på samme tid ældgammel og topmoderne. Teknikken med hullerne er en gammel afrikansk praksis kaldet zaï, som han havde videreudviklet (termitterne var for eksempel noget, han selv fandt på). Ved at starte med at plante træer, samarbejde med det lokale insektliv og dyrke mange forskellige planter sammen, begyndte han at genoprette et naturligt økosystem på sin grund. Det skabte bogstaveligt talt grobund for hans afgrøder.

På fagsprog ville man i dag kalde det, Sawadogo gjorde, for skovlandbrug eller agro-økologi – begreber, der har fået ny vind i sejlene i de seneste år. Faktisk bliver agro-økologi set som så lovende, at over 70 procent af alle

afrikanske lande vil bruge det i deres klimatilpasning.

Agro-økologi handler om, at man tager udgangspunkt i de principper, der findes i naturlige økosystemer. Denne viden bruger man til at skabe mere bæredygtige former for landbrug, som både giver afgrøder og samtidigt gavner klima og natur.

Det kan konkret udmønte sig i en lang række strategier – fra at undgå pløjning og pesticider til at plante forskellige afgrøder sammen og kombinere det med husdyr. Sociale tiltag som inklusion af kvinder og minoriteter kan også være en del af tilgangen.

Også Rolf Hernø ser et stort potentiale i agro-økologien. ”Det er en super tilpasningsstrategi. Særligt skovlandbrug er meget fornuftigt,” siger han og fortsætter: ”De forskellige planter giver skygge og næring til hinanden. Man får mindre erosion, en rigere jordbund, som holder på fugten, og et bedre

“Hver dråbe skal udnyttes. Det minder lidt om en Mars-mission.”

mikroklima. Det er jo i grunden ret simpelt, men bestemt et område, hvor der er rigtig meget at hente.”

Mangfoldighed betyder også modstandskraft. Når en familie dyrker en hel vifte af forskellige planter, spreder de deres risiko og bliver mindre sårbare. For når en afgrøde fejler eller giver en dårlig pris, så er der stadig andre at falde tilbage på.

Ulempen ved skovlandbrug er, at det kræver noget investering i starten for den enkelte familie - der skal bruges træning, forskellige frøplanter, og ofte kan der gå flere år før de positive effekter for alvor viser sig. Der er altså brug for en palet af forskellige løsninger.

Vilde familiemedlemmer

En anden populær løsning er at skifte til afgrøder, der kan overleve på meget lidt vand – eller helt uden i perioder. Mange afgrøder, der bliver dyrket i dag, er optimeret til at give et stort udbytte og gode priser. Det betyder dog langt fra, at de kan klare en fremtid med tørke og høje temperaturer. Derfor er eksperterne i fuld gang med at undersøge, hvad man kan dyrke i stedet for.

Store landbrugsvirksomheder har udviklet nye, tørkeresistente hybridarter. Men det er ikke nødvendigvis en god løsning for fattige småbønder, siger Rolf Hernø: ”Så sæd til hybrid-planter skal købes nyt hvert år. Det er dyrt og gør småbønderne meget afhængige af de virksomheder, som har patent på disse frø. Det er ikke særligt bæredygtigt.”

Heldigvis findes der andre muligheder, fortæller han: ”Der findes ofte tusindvis af eksisterende varianter af populære afgrøder, som man kan afprøve.”

På nogle universiteter er man begyndt at se på afgrødernes vilde ”familiemedlemmer” ude i naturen. De vilde fætre og kusiner er måske mindre produktive, men til gengæld er de ofte langt mere hårdføre. ”Der er kommet en større opmærksomhed på den enorme genetiske mangfoldighed af planter i naturen, som vi ikke har udforsket endnu, eller som vi har mistet traditionel viden om, og som nu er truet. Vi kan risikere at udrydde fremtidens mest geniale afgrøder, inden vi når at opdage den,” siger Rolf Hernø.

Indbyggerne i Kladamagoo i Somalia graver et nyt vandreservoir til at opfange regnvand. Landsbyen er blevet et tilflugtssted for mange, der måtte forlade deres hjem efter en ødelæggende tørke i 2017. Fadumas familie er ved at opbygge et nyt liv her siden de mistede alle deres husdyr til tørken. © John Hewat

Gamle mirakelplanter

Er det ikke nok at bruge en anden variant, kan man skifte til en helt anden afgrøde. En del "gammeldags" arter som hirse eller enset, der blev dyrket meget i fortiden, klarer sig godt i tørke. Enset, en slags madbanan der er udbredt i Etiopien, kan efter sigende klare sig op til utrolige syv år uden vand. Sorterne er siden er gået af mode, men det kan være, at klimaforandringerne nu giver dem en renæssance.

Om det sker, afhænger af, i hvor høj grad folk kan overbevises om at dyrke, købe og spise helt andre afgrøder end de plejer. For ligesom herhjemme er der en masse vaner og kultur forbundet med madvarer, forklarer Rolf Hernø.

"Majs er et eksempel på en enormt populær afgrøde i Afrika, som det bliver sværere at dyrke i fremtiden," siger han og fortsætter: "Der findes gode alternativer til majs, som egner sig bedre til tørke, men det svarer lidt til at afskaffe kartofflen her i Danmark. Det vil mange jo opleve som et stort tab."

Som vand på Mars

Den afgørende ingrediens når man vil dyrke jorden i tørre områder er og bliver naturligvis vand. Det handler om at få mest muligt ud af hver og en af de dyrebare dråber, forklarer Rolf Hernø: "Lidt som på en Mars-mission."

Han fortæller om dybere brønde og vandpumper, som giver adgang til grundvand og vandløb, der er sunket udenfor normal rækkevidde. Selv simple presenninger kan bruges til at indfange fugt fra luften - "et gammelt

spejdertrick", som Hernø kalder det. Og så gælder det naturligvis om at opsamle og gemme alt det regnvand, man kan.

Har man adgang til vand, skal det bruges og genbruges så effektivt som overhovedet muligt. For eksempel med drypvanding, hvor vandet drypper langsomt ud af bittesmå huller i rør eller slanger lige præcist der, hvor det skal bruges. Ifølge nogle undersøgelser kan det reducere vandforbruget med helt op til 80 procent.

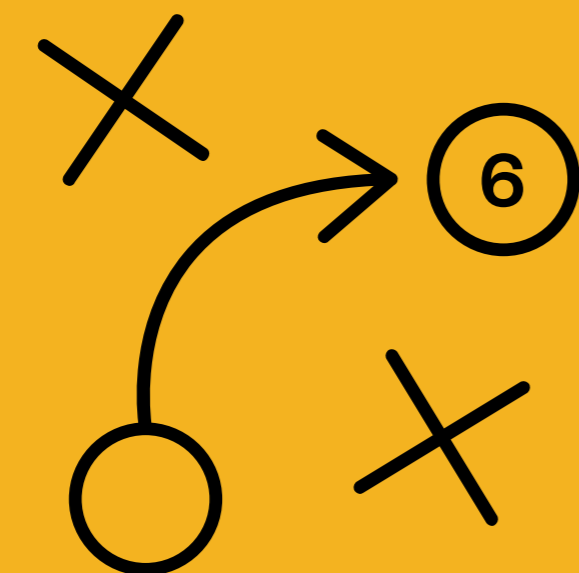
Endelig så er det afgørende at være forberedt på, hvornår regnen og tørken kommer. Med klimaforandringer, der laver rav i årstider og nedbørsmønstre, bliver det sværere at ramme rigtigt. Derfor er vejrvarslinger en uundværlig del af kampen om det livgivende vand, fortæller Rolf Hernø: "Det handler om at være advaret i tide, så man kan nå at handle."

En lykkelig slutning?

På trods af nok så smarte metoder, skal vi dog være forberedte på, at selv de bedste fif har deres begrænsninger, lyder det fra Rolf Hernø. "Der kommer et punkt, hvor folk ikke længere har andet valg end at flytte. Og når det sker, skal der være en langsigtet strategi for, hvordan de kan få hjælp til at bo et andet sted," slutter han.

I Burkina Faso er naboerne for længe siden holdt op med at kalde Yacouba Sawadogo for vanvittig. Den nu over 70-årige burkiner er i dag verdenskendt som "manden, der stoppede ørkenen". I 2018 modtog han Right Livelihood prisen (også kendt som den "alternative Nobelpris") og han har undervist tusindvis af mennesker fra regionen i sin metode. "Jeg har valgt ikke at holde mine landbrugsmetoder som hemmelighed for mig selv," som han siger.

Og skoven? Den står endnu, og dækker i dag over 40 hektar med 96 træarter og 66 øvrige arter af planter og afgrøder. På grund af den store lokale og internationale opmærksomhed er skoven for nyligt blevet fredet fra en planlagt byudvidelse, der i flere år truede med at ødelægge den. Yacoubas livsværk er sikret - for nu. ●

Seks klimasmarte tørkestrategier

1

Tilbage til naturen

Når man genopretter naturlige økosystemer som skove og græsland, følger der en lang række gavnlige effekter med.

For eksempel mere nedbør, mindre erosion, en rigere jordbund, der holder bedre på vandet, og flere bestøvende insekter. Mange afgrøder kan fint dyrkes inde i skov.

2

Mere mangfoldighed

Mangfoldige landbrug er mere modstandsdygtige. Når man planter flere forskellige afgrøder sammen, holder man bedre på både jord, vand og næring.

Planterne gavner og beskytter hinanden og skaber et bedre mikroklima. Og samtidigt spreder man sin risiko.

3

Pas på med pløven

Når man pløjer jorden, gør man den nemmere at arbejde med, men man gør den også mere udsat for sol og vind. Ved at rode så lidt som muligt i jorden, og sørge for at der altid er et beskyttende plantetække, bevarer man jordens evne til at holde på fugt og næring.

4

Nye, gamle og vilde arter

Nogle afgrøder kan klare sig langt bedre under ekstreme vilkår, end dem, der er populære i dag. Det gælder blandt andet "gammeldags" eller helt glemte afgrøder som hirse eller enset. Vilde varianter af for eksempel ris eller byg er også meget mere hårdføre end de kultiverede sorter.

5

Et stik dybere

Når tørken rammer, synker grundvand og vandløb længere ned under jorden. Men ofte kan dybere brønde og vandpumper bringe det op til overfladen igen. Med solceller eller pedalkraft kan det gøres både grønt og nemt.

6

Drøp-drøp-drøp

Når vand er knapt, skal hver dråbe udnyttes. Drypvanding er en teknik, der kan spare op til 80 procent af vandforbruget i landbrug. Vandet drypper langsomt direkte ned på jorden fra små huller i slangen, så det lander præcist hvor det skal bruges.

**Kvinder i Niger
sparkes økonomiske
døre op med mobil-
app . CAREs eArziki-
projekt giver kvinder i
Niger mulighed for at
spare op og låne penge
via en blockchain-baseret
mobilapp. Det giver nye
handlemuligheder i et
land, hvor kvinder har få
økonomiske rettigheder.**

CAREs
PROJEKT

Kvinder i Niger kan ikke åbne en almindelig bankkonto. Derfor har de heller ikke mulighed for eksempelvis at optage lån til at starte en lille virksomhed, købe et hus eller andet, som mænd i Niger kan.

Illustration © CARE

Kontantløse overførsler

Med CAREs spare-låne-grupper kan kvinder i fællesskab spare op og give lån til hinanden - en metode, som tusindvis af kvinder i Afrika og Asien allerede har brugt med stor succes. I Niger har vi nu videreudviklet de populære spare-lånegrupper ved at gøre dem digitale.

Vi har kaldt projektet "eArziki", som betyder "e-rigdom" på Nigers lokale Hauser-sprog. Mens spare-låne-grupperne før sparede kontante penge op i en fysisk metalboks, giver eArziki dem mulighed for at overføre penge digitalt via en specialdesignet mobilapp baseret på blockchain-teknologi.

Ved at bruge kontantløse overførsler mindses risikoen for tyveri og høje gebyrer fra dyre mellemled undgås. Kvinderne modtager mobiltelefoner og træning i at bruge appen, så de kan opbygge økonomisk sikkerhed for sig selv og deres familie.

Digital historik giver bedre kredit

Desuden hjælper den digitale løsning kvinderne med at bevise deres kreditværdighed. Når kvinderne låner penge via eArziki, og når de betaler dem tilbage, bliver det registreret i appen. På denne måde opbygger de en digital kredithistorik, som de kan bruge til at vise, at de er stabile betalere, og dermed åbne flere økonomiske døre for sig selv.

Hvis man er medlem af en spare-låne-gruppe, får man mulighed for at låne penge til at starte en forretning, betale børnenes skolegang, købe nye afgrøder og klare sig, når klimakatastrofen rammer. Det betyder, at kvinderne får selvtillid og deres egen stemme i samfundet. Spare-låne-grupperne er med andre ord et afgørende skridt på vejen mod et mere ligestillet samfund.

Klimakamp er også en kamp for global retfærdighed

Af Ida Maria Just

John Nordbo. Født på Nørrebro i 1962. Uddannet politolog / cand. scient.pol fra Københavns Universitet i 1995. Tidligere fuldmægtig i Miljøstyrelsen, koordinator for 92-gruppen, klima- og miljøchef i WWF Verdensnaturfonden og nu senior klimarådgiver i CARE Danmark. Har deltaget i utallige internationale klimatopmøder, udgivet en bog om international handelspolitik og været formand for den daværende udviklings- og solidaritetsorganisation Ibis.

Verdens allerførste klimatopmøde, COP 1, blev afholdt i Berlin i 1995. Samme år forlod John Nordbo det samfunds-faglige fakultet på Københavns Universitet med en cand.scient. pol.-uddannelse, han havde skræddersyet til at handle mest muligt om miljø og udvikling.

Siden da har John Nordbo deltaget i stort set samtlige internationale topmøder, han er en fast del af den danske og internationale politiske klimadebat, ja han har sågar smuglet 100 klimarapporter ind i det daværende Sovjet. Men hans kamp for global klimaretfærdighed begyndte længe før 1995. John Nordbo var nemlig allerede med helt tilbage dengang, hvor klimaforandringerne hed ”drivhuseffekten”, og hvor det største globale miljøproblem handlede om at stoppe hullet i ozonlaget.

FN-rapport blev startskud på klimakamp

I 1987 udkom den store FN-rapport, Brundtlandrapporten, der for første gang nogensinde forbandt miljø med global udvikling. 380 sider, som skulle vise sig at blive et vendepunkt for ikke kun international klima- og udviklingspolitik, men også for den dengang 25-årige John Nordbo, der satte sig ned og læste rapporten fra ende til anden.

“Jeg var allerede meget optaget af social retfærdighed og bekæmpelse af fattigdom. Rapporten gjorde

det tydeligt for mig, at det globale fattigdomsproblem og miljøproblem måtte løses sammenhængende”, fortæller John Nordbo, der efter at have kigget efter FN-moppedrengen i bogreolen i hjemmet i København konstaterer, “Nej, den står nok oppe i sommerhuset.” Smidt ud er den i hvert fald ikke.

“Det, der for alvor gør mig ked af det, er ikke klimaproblemet, men de enorme menneskelige tab”

Klima-viden var en mangelvare

Tilbage i slut-80ernes Danmark havde John Nordbo fået blod på tanden, for rapporten gjorde det tydeligt for ham, at vores måde at leve på ikke blot ville skabe en miljøkatastrofe af dimensioner, men også ville fastholde millioner af mennesker i fattigdom.

“Dengang var Danmark miljømæssigt ignorant. Vi havde store lossepladser, tankede med bly-benzin, landbrugets kunstgødning førte til iltsvind på iltsvind, og forbrændingsanlæggene buldrede dioxin afsted,” siger John Nordbo.

“Man tænkte ikke over konsekvenserne, hverken her eller ude i verden, for man vidste ikke, hvad vi ved i dag. Viden om miljø var på det tidspunkt

en mangelvare,” forklarer John Nordbo, der satte sig for at samle, hvad der trods alt var af viden.

“Jeg gemte alt, hvad jeg kunne komme i nærheden af. Publikationer, rapporter – ja, jeg klippede artikler ud af aviserne. Alt skriftligt materiale blev gemt.”

Smuglede klima ind i Sovjet

Samlingen voksede, og i slutningen af 80erne og langt ind i 90erne udgjorde to stigereoler hos John Nordbo et bibliotek for andre miljø-engagerede unge, der på det tidspunkt voksede i antal i samme hast som ny viden om global ulighed og miljø- og klimaforandringer blev udgivet.

“Forståelsen af, at vi stod foran et kæmpe problem, voksede,” fortæller John Nordbo, der endte med at smugle 100 eksemplarer af den føromtalte FN-rapport ind i det daværende Sovjetunionen, så miljø-aktive organisationer i landet kunne gøre brug af rapporten.

“Med FN-rapporten og den efterfølgende forskning blev det tydeligt, at det var nødvendigt at håndtere begge udfordringer, miljø og fattigdom, samtidigt, og ikke blot land for land, men internationalt,” husker John Nordbo om tiden, hvor kimen til flere årtiers klimakamp og kamp mod social ulighed og fattigdom blev lagt. Ikke bare hos ham, men globalt.

Grøn optur i 90erne

I 90erne blev 80ernes videns-tørke afløst af et videns-boom, og der kom for alvor skred i

udviklingen, da FN i 1992 afholdt den på det tidspunkt hidtil største internationale konference, Rio-konferencen, der handlede om bæredygtig udvikling.

I Danmark, hvor “den politisk bevidste forbruger” for længst var blevet født, blev forbrugeren nu også miljøbevidst og købte

ind omgivet af en lang række ny mærkningsordninger, det nordiske miljømærke, EU-blomsten og det røde ”Ø”, der skød frem og guidede til miljø- og klimaansvarlige valg.

John Nordbo mærkede også opsvinget i sit nye arbejdsliv som fuldmægtig i Miljøstyrelsen, hvor ministeren nu hed Svend Auken.

“SR-regeringen skruede ikke blot op for udviklingsbistanden og sikrede penge til særskilt klimabistand, men vedtog også det første ambitiøse danske reduktionsmål, der skulle reducere det danske udslip af CO2 med 20 procent,” husker John Nordbo.

Hård opbremsning i grøn udvikling

Til trods for både videns-boom og politiske fremskridt forlod John Nordbo i slutningen af 90erne embedsværket, drevet af et ønske om ikke blot at kunne arbejde friere, men også skabe resultater internationalt.

“Det er muligt at nå Parisaftalens mål. Spørgsmålet er, om vi vælger at gøre det, der skal til.”

For ham var det nu indlysende, at den vestlige verdens CO2-udslip havde skabt en klimakrise, som først og fremmest ville ramme verdens i forvejen fattigste og mest sårbare lande og mennesker, og derfor måtte der mere end den danske miljøstyrelse i spil.

Det internationale perspektiv og de friere rammer fandt han i NGO-branchen, men tiden ville det anderledes. Valget af Bush som amerikansk præsident i 2001 resulterede i et kursskifte i den internationale klimapolitik, og det samme blev tilfældet, da Fogh-regeringen samme år overtog Statsministeriet i Danmark og satte den grønne udvikling på stand by.

Årtiet kulminerede, både nationalt og internationalt, da det 15. klimatopmøde, COP15, blev afholdt i København i 2009. En skelsættende begivenhed, der for John Nordbo står som et af de største klimatab til dato.

Klimanedtur i København

I 2009 var alles øjne rettet mod Danmark, der som vært for årets FN's klimatopmøde skulle skabe den længe ventede, juridisk bindende klimaaf tale. En aftale, der ikke blot skulle bremse CO2-udledning og dermed den globale opvarmning, men som også skulle sikre verdens fattigste lande, som, til trods for at de ikke havde bidraget til klimakrisen, blev ramt først og hårdest.

“Jeg var ikke engang tæt på at give op. Det giver jo ikke mening at kæmpe for noget, og så give op, når det ikke lykkes. Så kæmper man videre.”

“COP15 gjorde en forskel – desværre på den rigtig dårlige måde. Målet om at samle de 190 lande i en juridisk bindende aftale lykkedes ikke,” fortæller John Nordbo, der på trods af det, som både han og førende eksperter verden over har kaldt en fiasko, knoklede videre.

“Jeg var ikke engang tæt på at give op. Det giver jo ikke mening at kæmpe for noget, og så give op, når det ikke lykkes. Så kæmper man videre,” konstaterer han.

Målet er et godt liv til alle

Og kæmper videre, det gør John Nordbo. Lige så komplicerede og tørre, som midlerne i kampen kan lyde – energiforlig, investeringsøkonomi og kringledede grafer med CO2-ækvivalenter – lige så konkret og let forståeligt er målet, der siden 80'erne har drevet John Nordbo.

“Klimaproblemet er derude, lige nu, og det koster menneskeliv. Mennesker, som ingen andel har

haft i at skabe klimaproblemet, og som vi lader i stikken,” siger John Nordbo, mens han for hver stavelse banker sine fingre i bordet som for at understrege ordenes betydning.

”Alle mennesker har lige meget ret til et godt liv.”

Danmark kan vise den grønne vej

I dag, mere end ti år efter det katastrofale klimatopmøde i København, er meget anderledes. Ikke mindst på grund af Parisaftalen fra 2015.

“Parisaftalen var et kæmpe gennembrud, der sender et stærkt budskab til erhvervslivet og investorer om, at vi skal sadle om,” siger John Nordbo og henviser til blandt andet vedvarende energi, som på små to årtier har udviklet sig fra det, der i dagens klimadebat kaldes ”fugle på taget”, til en fast markedsandel på grøn himmelflugt, der får sorte investorer til at svede.

Den danske klimalov, som i 2020 fastslog, at Danmark i 2030 skal have reduceret sit CO2-udslip med 70 procent, står for John Nordbo også som en milepæl. Ikke kun nationalt, men i den globale kontekst, som har været den røde tråd i de snart 40 års klimakamp.

“Vi skal ikke kun gøre Danmark til et grønt paradys, vi skal inspirere og vise andre, at det er muligt, så vi kan flytte os i samspil.”

Målet er stadig muligt

Efter fire årtiers klimakamp er John Nordbo ikke i tvivl om, hvad det næste årti vil bringe.

“Store forandringer.

Det er uden tvivl muligt at nå Pariaftalens mål om at begrænse den globale temperaturstigning til 1,5 grader, så det er et valg. Et valg om, hvorvidt vi vælger at gøre det, der er nødvendigt. Verdens ledere må stå sammen og tage klimakrisen alvorligt, og vi skal have økonomiens helt store tandhjul til at dreje anderledes,” siger John Nordbo.

Én ting er, at målet er muligt at nå. Men er det ifølge klimaeksperten også realistisk?

”Der er mange ubekendte.

Global økonomi, politiske valg, og, som nu, en pandemi. Der er mange ting, der skal falde i hak på den rigtige måde globalt. Men...” siger John Nordbo og fortsætter efter en tænkepause; ”Men det er jo det, der er opgaven. At få det til at ske. Så, der er ikke andet for end at kæmpe videre, indtil vi lykkes.” ●

Stof til Omtanke. Her får du tips og anmeldelser om kultur og livsstil, der inspirerer til, hvordan vi alle kan være med til at skabe en grøn og retfærdig verden.

FILM

Den næste klimarevolution ligger for vores fødder

Det er i hvert fald budskabet i den tankevækkende Netflix-dokumentar **Kiss the Ground** fra 2020, der handler om det store uforløste klimapotentiale i jordbunden. Det skulle man måske ikke umiddelbart tro var specielt sindsoprivende. Men det er faktisk en både spændende og inspirerende fortælling om en klimaløsning, som du sandsynligvis ikke har hørt særligt meget om – endnu.

NON-FICTION

Bill Gates hylder offentlige investeringer i ny klimabog

Multimilliardær, filantrop og verdensberømt über-nørd Bill Gates har skrevet en bog om, hvordan vi undgår klimakatastrofen (titel: **Sådan undgår vi**

klimakatastrofen). En af hans interessante pointer er, at politik og risikovillige offentlige investeringer er afgørende, hvis vi vil vinde klimakampen. Danmark får endda rosende ord med på vejen som det gode eksempel. Og så handler den i øvrigt rigtig meget om nørdede tekniske løsninger - man er vel stadig Bill Gates

SKØNLITTERATUR

Kender du en afrikansk fantasy-forfatter? Nu gør du

Som ung pige i Sierra Leone elskede Namina Forna at dykke ned i J.R.R. Tolkiens og C.S. Lewis' fantastiske universer. Men hun savnede en fantasy-bog med karakterer, der lignede hende selv. Og et univers, der for en gangs skyld ikke var inspireret af europæisk middelalder, men af de afrikanske myter og eventyr, hun voksede op med. Dén bog har den 34-årige debutforfatter nu skrevet selv. **The Gilded Ones**

MAD

Giv grimme grøntsager en chance

Op til en tredjedel af frugt og grøntsager kasseres på grund af skønhedsstandarder og overproduktion i madindustrien. Dét skulle være løgn, tænkte finske Petra Kaukua og tyske Carolin Schiemer i 2018 og grundlagde virksomheden **EAT GRIM** i København. Her kan du bestille kasser med navne som "Big & Beastly" og "Small & Ugly", der er fyldt med "friske, økologiske og nogle gange grimme" frugter og grøntsager, der ellers ville være blevet smidt ud. Smart.

Mere Omtanke i din indbakke

Få flere idéer til handling og følg med i de vigtigste klimahistorier mens de sker i vores digitale nyhedsbrev. Blev en del af fællesskabet på care.dk/nyhedsbrev

